

Nr 54.

Ankom till Riksdagens kansli den 11 april 1913 kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Dahl nr 1 i Södermanlands län.

(1:a Avd.)

I en till Riksdagen den 21 februari 1913 avlåten, till jordbruksutskottet för förberedande handläggning hänvisad proposition, nr 102, har Kungl. Maj:t under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgiva, att till förra fänriksbostället $\frac{3}{4}$ mantal Dahl nr 1 i Västra Vingåkers socken av Södermanlands län hörande torpen Sjöbråten och Fredriksberg samt lägenheten Opentorp må, var för sig med i statsrådsprotokollet angivet område, från egendomen upplåtas i enlighet med kungl. kungörelsen den 31 december 1909 angående förändrade grunder för åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att förvärva egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar och med iakttagande av de i kungl. brevet till domänstyrelsen samma dag i fråga om tillämpningen av berörda grunder meddelade närmare bestämmelser samt med förbehåll om rätt för köpare av torpet Sjöbråten och lägenheten Opentorp till utfartsväg över den i kronans ägo kvarvarande delen av egendomen.

I detta ärende har departementschefen till berörda statsrådsprotokoll anfört följande:

»Vid en år 1909 å förra fänriksbostället $\frac{3}{4}$ mantal Dahl nr 1 jämte Dahl nr 2, en utjord, i Västra Vingåkers socken av Södermanlands län

hållen uppskattningsförrättning för förnyad utarrendering av egendomen från den 14 mars 1912 hava uppskattningsmännen väckt förslag om försäljning av lägenheter från egendomen, vilken lämnar mer än 600 kronor i årligt arrende. Domänstyrelsen har uti skrivelse den 26 juli 1912 underställt ifrågavarande ärende Kungl. Maj:ts prövning och därvid överlämnat instrumentet över berörda förrättning ävensom övriga till ärendet hörande handlingar, däribland en av förste lantmätaren H. R. Linder år 1908 över egendomen upprättad karta med beskrivning.

Av dessa handlingar inhämtas, bland annat, följande.

Egendomen, som är belägen 1.2 mil från Vingåkers järnvägsstation, innehåller en sammanlagd areal av 231 hektar 32.9 ar, varav 44 hektar 26.2 ar åker, 1 hektar 22.6 ar tomt, 3 hektar 75 ar äng, 180 hektar 56.9 ar avrösningsjord och 1 hektar 52.2 ar impediment, samt angränsar den för tiden till den 14 mars 1925 för statsverkets räkning utarrenderade jordbruksdomänen $\frac{1}{2}$ mantal Olofstorp nr 1. Egendomen Dahls skog är undantagen från arrendet och ställd under skogsstatens vård och förvaltning.

Å egendomen finnas tre torp, Stubbedalen, Sjöbråten och Fredriksberg, ävensom tre lägenheter, Opentorp, Enstugan och Dahls grindstuga.

Uppskattningsmännen hava föreslagit, att torpen Sjöbråten och Fredriksberg måtte avskiljas från egendomen och försäljas till sina nuvarande innehavare, vilka i mer än fem år väl brukat torpen. Dessa äro bebyggda med hus, vilka samtliga tillhöra kronan med undantag av svinhus och hemlighus å Sjöbråten, som ägas av torparen.

Torpet Sjöbråten, med en detsamma tillagd areal av 11 hektar 97.9 ar, därav 3 hektar 80.9 ar tomt och åker, 3.5 ar äng, 8 hektar 10.8 ar betesmark och 2.7 ar impediment, samt å förenämnda karta betecknat med ägofigurerna nr 277—279 och 281—310 ävensom delar av ägofigurerna nr 280, 315 och 323, har av uppskattningsmännen åsatts ett saluvärde av 2,400 kronor, därav för växande skog 610 kronor. Innehavaren av torpet Carl Adolf Larsson hade hemställt om utvidgning av torpets gränser i syfte att erhålla nödigt husbehovsvirke av gran och furu ävensom att få några mindre under torpet nu brukade täppor att ingå i den ifrågasatta försäljningen. Såväl uppskattningsmännen som vederbörande skogstjänstemän hava emellertid uttalat sig emot en sådan utvidgning av området såsom icke av behovet påkallad och ej heller för egendomen i övrigt nyttig.

Torpet Fredriksberg, med en detsamma tillagd areal av — obekänt en över området gående väg — 5 hektar 3.2 ar, därav 1 hektar 47.1 ar tomt och åker, 3 hektar 55.2 ar betes- och skogsmark

samt 0.9 ar impediment, samt å kartan betecknat med ägofigurerna nr 86—103 ävensom delar av ägofigurerna nr 104, 105, 325 och 326, har åsatts ett saluvärde av 1,700 kronor, därav för växande skog 650 kronor.

Uppskattningsmännen hava vidare föreslagit försäljning av ovan nämnda lägenheten Opentorp med en areal av 5 hektar 87.9 ar, därav 1 hektar 79.5 ar åker, 33 ar äng, 3 hektar 74.8 ar betesmark samt 0.6 ar impediment. Denna lägenhet, som är obebyggd och omfattar ägofigurerna nr 177—192 samt delar av ägofigurerna nr 176 och 193, har åsatts ett saluvärde av 1,100 kronor, därav för växande skog 390 kronor. Uppskattningsmännen hava ifrågasatt, att köparen av ifrågasatt lägenhet skulle få tillgodogöra sig virket i två å huvudgården befintliga spannmålsbodar.

Vid försäljning av torpet Sjöbråten och lägenheten Opentorp borde enligt uppskattningsmännens åsikt vederbörande köpare tillförsäkras rätt till utfartsväg över den i kronans ägo kvarvarande delen av egendomen.

Vad angår ovan nämnda torpet Stubbedalen samt lägenheterna Enstugan och Dahls grindstuga, hava uppskattningsmännen ansett, att dessa områden borde bibehållas i kronans ägo och omhändertagas av skogsförvaltningen för skogsväsendets räkning.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har framhållit, att någon upplysning icke stode att erhålla rörande storleken och läget av den till egendomen hörande utjorden Dahl nr 2. Mot förrättningsmännens förslag har Kungl. Maj:ts befallningshavande emellertid icke haft något annat att erinra än att, enär huvudgården uppenbarligen vore i behov av omförmälda två spannmålsbodar, desamma icke syntes böra ingå i försäljningen av området Opentorp.

Domänstyrelsen har upplyst, att kammarkollegium, enligt meddelande till domänstyrelsen i skrivelse den 4 juli 1912, förordnat om uteslutande ur jordeboken för Västra Vingåkers socken av Dahl nr 2, en utjord, ävensom att styrelsen gått i författning om egendomens skötsel och vård för tiden intill den 14 mars 1914. Vidare har domänstyrelsen anfört, att försäljning av lägenheter från ifrågasatt egendom utöver vad i sådant hänseende av uppskattningsmännen föreslagits icke syntes böra för närvarande äga rum; men ämnade styrelsen vid utfärdande av arrendekontrakt om i kronans ägo behållen del av egendomen för tiden efter sistnämnda dag låta sig angeläget vara att tillse, att därav icke hinder skulle möta för disposition, om sådan skulle finnas önskvärd, i samband med dispositionen av kronodomänen Olofstorp utav lägenheten Dahls grindstuga ävensom därinvid liggande del av egendomen Dahls utmark. Ändring utav gränserna för de nu till försäljning föreslagna områdena

syntes styrelsen icke lämplig, utan ville styrelsen därutinnan, liksom ock i fråga om de åsatta saluvärdena, ansluta sig till uppskattningsmännens förslag. Ej heller hade styrelsen något att erinra mot, att, på sätt föreslagits, köparna av torpet Sjöbråten och lägenheten Opentorp erhöle rätt till utfartsväg. Vad anginge omförmälda spannmålsbodar, anslöte sig styrelsen till Kungl. Maj:ts befallningshavandes uttalande härutinnan.

För egen del instämmer jag i allo med domänstyrelsen. Visserligen kunde det synas, som om den avsides belägna lägenheten Dahls grindstuga lämpligen borde försäljas till eget hem, men torde, på sätt domänstyrelsen framhållit, frågan därom böra anstå och upptagas till behandling i samband med frågan om dispositionen efter den 14 mars 1925 av den egendomen Dahl angränsande kronodomänen Olofstorp.»

Motion.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft en inom Första kammaren av herr *E. A. Lindblad* väckt motion, nr 111, däri hemställt, att Riksdagen behagade besluta att vid försäljning av lägenheten Opentorp från kronodomänen Dahl i V. Vingåkers socken *antingen* 1874 års kungl. brev må läggas till grund *eller ock*, om 1909 års författning skall tillämpas, att av uppskattningsnämnden föreslagen tillsläppning av byggnadsmaterialier från huvudgården må äga rum.

Till stöd för sin framställning har motionären anfört följande:

»Då erfarenheten särskilt beträffande Södermanland givit vid handen, att det är mycket svårt att finna köpare till obebyggda lägenheter, har uppskattningsnämnden några gånger föreslagit att som hjälp vid förskrivet bebyggande — varå nu jämväl avlämnas förbindelse — söka få använda några äldre, timrade hus, som ändå omedelbart måste nybyggas för huvudgårdens behov och som för densamma ej hade annat värde än vedvärdet.

Så skedde vid Vänga i Björnlunda socken, där 4 lägenheter föreslogos till försäljning, därav 1 delvis och 2 fullständigt obebyggda. Av någon oförklarlig anledning bortföll under ärendets handläggning frågan om användning av de äldre husen. En av lägenheterna är ännu osåld, en annan sammanslogs genom köp med ett intill liggande, bebyggt hemman. Blott de bebyggda delarne såldes som självständiga jordbruk. Nytt arrende vid huvudgården började den 14 mars 1912, och redan nu ha de gamla spannmålsbodarne blivit utdömda och ersättas med ny byggnad, vartill nytt virke måste uteslutande användas. Alltså ha de gamla numera endast vedvärde.

Samma förhållande råder beträffande en genom Kungl. Maj:ts pro-

position nr 102 föreslagen avsöndring från $\frac{3}{4}$ mantal Dahl i V. Vingåkers socken. Förutom 2 bebyggda lägenheter föreslås här en tredje, som är obebyggd med 1.795 hektar åker, 0.33 hektar äng och 3.748 hektar betesmark. Då författningen ej längre — såsom vid uppskattningstillfället var möjligt — medgiver att sammanslå denna lägenhet med annan bredvidliggande jord, så kan med visshet förutses, att lägenheten ej finner köpare. Länsstyrelsen, som dock aldrig sett åbyggnaden vid bostället, säger: »Vidare har föreslagits, att de båda spannmålsbodarne vid huvudgården skulle nedrivas och virket i desamma få åtfölja obebyggda lägenheten Opentorp (litt. B.); men då huvudgården uppenbarligen är i behov av spannmålsbodarna och åberopade omständigheten, att desamma äro »mindre ändamålsenliga» icke torde innefatta giltigt skäl för deras nedrivande, synes förslaget i denna del icke vara att förorda.»

Häremot vågar jag ställa uppskattningsnämndens yttrande såsom innefattande ett under tjänsteövning på personliga iakttagelser grundat förslag om nybyggnad: »Någon nybyggnad föreslås ej *som kontraktsvillkor* av flera skäl — — Därjämte föreslås, att de båda spannmålsbodarna såsom timrade och mindre ändamålsenliga må rivras och användas som byggnadshjälp vid lägenheten Opentorp litt. B, som är alldeles obebyggd. En bod gemensam som visthusbod, spannmålsbod och vagnshus uppföres sedermera och skulle kunna läggas invid eller nära stallet. Lämpligast synes vara, att avträdessynen 1911 härom bestämmer, sedan dispositionen av samtliga torp och lägenheter blivit känd.»

Då dimensionerna på de båda bodarna finnas angivna i uppskattningsinstrumentet, har jag trott, att varje praktisk man skall finna, att en domän med 33 hektar åker icke *kan* vara betjänt med så små förvaringsrum för spannmål m. m.

Det måste anses mindre välbetänt att hänvisa en eventuell spekulant på denna lägenhet att hämta virke på järnväg till Vingåker och därifrån på landsväg 1.2 nymil, då på platsen finnas 2 äldre hus, som vore väl användbara till nybyggnad av ett mindre boningshus, men som bli till ingen användning, då vid bostället måste uppföras spannmålsbod av bräder med redskapshus därunder, och Dahls kronodomän har skog mer än för behovet.

Vill man nu medgiva, att vid försäljning 1874 års kungl. brev får läggas till grund, så kan ju en bredvid boende jordbrukare, som har egna hus, möjligen inköpa utegan, som därigenom kan komma i bättre kultur; timmertillgången spelar då icke så stor roll. Men vill man här bilda en lägenhet, som skall självständigt bebyggas, då bör den avsedda

byggnadshjälpen också beviljas: saluvärdet har satts med hänsyn härtill. Enligt 1909 års författning *måste* saluvärdet uppnås vid försäljning.»

Utskottet.

Vad först angår själva frågan om upplåtande såsom egnahems-lägenheter av torpen Sjöbråten och Fredriksberg samt lägenheten Opentorp, har utskottet icke något att erinra mot Kungl. Maj:ts framställning.

Beträffande den i ämnet väckta motionen vill det synas utskottet, som om motionären i viss grad överskattat betydelsen för en blivande innehavare av lägenheten Opentorp att äga tillgång till det byggnadsmaterial, som kan förefinnas i de vid huvudgården befintliga spannmålsbodarna, vilka uppgivits skola komma att rivas. Huru emellertid härmed än må förhålla sig, torde det emellertid kunna antagas, att köparen av lägenheten i fråga bliver satt i tillfälle att, därest omförmälda byggnader vid huvudgården genom nybyggnad därstädes bliva obehövlige, få för ett billigt pris förvärva virket i desamma. Vid sådant förhållande och då motionärens förslag, att lägenheten skulle utbjudas på det i kungl. brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor enligt utskottets mening icke överensstämmer med syftet med lägenhetsförsäljningar av den art, varom nu är fråga, anser sig utskottet ej heller kunna förorda bifall till motionärens alternativt framställda yrkande, att nämnda kungl. brev skall tillämpas vid försäljningen.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att Riksdagen, med avslag å herr Lindblads förevarande motion, må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågasvarande motion.

Stockholm den 11 april 1913.

På jordbruksutskottets vägnar:

GÖSTA TAMM.

Närvarande: herrar Tamm, Odelberg, frih. De Geer, Fahlén, Pers, Eriesson, Nilsson i Kabbarp, Andersson, Hellström, greve Wachtmeister, Barthelson, Bosson, Tysk, Olausson, Gustafsson och Nilsson i Linnås.